

Vlaams
Parlement

stuk **2535** (2013-2014) – Nr. 1
ingediend op 29 april 2014 (2013-2014)

Hoorzitting

over de toekomst van muziektheater in Vlaanderen

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door de heer Paul Delva

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Philippe De Coene.

Vaste leden:

de heer Paul Delva, mevrouw Els Kindt, de heren Johan Verstreken, Veli Yüksel;
de heren Johan Deckmyn, Chris Janssens, Wim Wienen;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Jo De Ro;
de heren Philippe De Coene, Chokri Mahassine;
mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck, de heer Marius Meremans;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:

de dames Vera Jans, Tinne Rombouts, de heer Johan Sauwens, mevrouw Katrien Schryvers;
de heren Frank Creyelman, Jan Penris, Wim Van Dijck;
de heren Peter Gysbrechts, Sas van Rouveroi;
mevrouw Yamila Idrissi, de heer Jan Roegiers;
de heren Wilfried Vandaele, Kris Van Dijck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
de heer Luckas Van Der Taelen.

Toegevoegde leden:

de heer Erik Arckens.

INHOUD

I.	Toelichting van ‘Basisnota over de toekomst van muziektheater in Vlaanderen’ door de heer Alex Mallems, voorzitter beoordelingscommissie Muziektheater	4
1.	Situering van de basisnota en van het muziektheaterlandschap	4
2.	Situering van musical binnen het muziektheaterlandschap	5
3.	Subsidiëring van de sector muziektheater binnen het Kunstendecreet.....	6
3.1.	Meerjarige subsidiëring	6
3.2.	Projectsubsidies.....	6
4.	Sterktepunten van het huidige muziektheaterlandschap	6
5.	Zwaktepunten van het huidige muziektheaterlandschap.....	8
5.1.	Muziektheater algemeen	8
5.2.	Musical	8
6.	Kansen voor het landschap van muziektheater	9
6.1.	Kansen voor muziektheater algemeen	9
6.2.	Kansen voor musical.....	10
7.	Bedreigingen voor het landschap van muziektheater	12
7.1.	Bedreigingen voor muziektheater algemeen	12
7.2.	Bedreigingen voor musical	12
8.	Opleiding	12
9.	Conclusies	13
9.1.	Conclusies van de beoordelingscommissie Muziektheater	13
9.2.	Conclusies van de SARC.....	13
II.	Vragen en opmerkingen van de commissieleden	14
III.	Antwoorden van de heren Mallems en Baeten	16
IV.	Bijkomende vragen van de commissieleden	18
V.	Antwoord van de heer Mallems	20
Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be		

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media bezint zich reeds enkele jaren over de toekomst van het muziektheater in Vlaanderen.

In december 2005 organiseerde de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over de organisatie en toekomst van de musical in Vlaanderen (*Parl. St. Vl. Parl.* 2005-06, nr. 642/1). Hiermee bouwde de commissie verder op de hoorzitting die op 17 oktober 2002 werd georganiseerd over de toekomstvisie op ballet, dans en musical in Vlaanderen (*Parl. St. Vl. Parl.* 2002-03, nr. 1458/1).

De discussie laaide op 15 mei 2013 opnieuw op naar aanleiding van enkele actuele vragen over de projectsubsidie die in het voorjaar van 2013 door minister Schauvliege werd toegekend aan vzw Musical in Vlaanderen (*Hand. Vl. Parl.* 2012-13, nr. 35, 50).

Op 8 januari 2014 richtte de voorzitter van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een verzoek aan de heer Luk Verschuere, voorzitter Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (SARC), de heer Alex Mallems, voorzitter beoordelingscommissie Muziektheater en de heer Bart Demuyt, voorzitter Adviescommissie Kunsten, tot het ontwikkelen van een gemeenschappelijke nota over muziektheater in Vlaanderen.

De ‘Basisnota over de toekomst van muziektheater in Vlaanderen’ (op de [dossierpagina](#) van dit stuk op www.vlaamsparlament.be) werd op 27 februari 2014 aan de commissie voorgelegd. Op 26 maart 2014 organiseerde de commissie een hoorzitting over de toekomst van muziektheater in Vlaanderen, waarbij de basisnota werd toegelicht.

I. TOELICHTING VAN ‘BASISNOTA OVER DE TOEKOMST VAN MUZIEKTHEATER IN VLAANDEREN’ DOOR DE HEER ALEX MALLEMS, VOORZITTER BEOORDELINGSCOMMISSIE MUZIEKTHEATER

1. Situering van de basisnota en van het muziektheaterlandschap

De heer *Alex Mallems* deelt mee dat de nota ingaat op de vraag van de commissie naar een SWOT-analyse (strengths, weaknesses, opportunities, threats) van de muziektheatersector en meer bepaald het genre musical daarbinnen.

Onder punt 1 Inleiding, wordt de gevolgde procedure toegelicht zoals die na goed overleg met de Adviescommissie Kunsten en de SARC-Sectorraad Kunsten en Erfgoed werd afgesproken. De beoordelingscommissie Muziektheater heeft deze SWOT-analyse voor zijn rekening genomen. Aansluitend heeft de Adviescommissie Kunsten de methodologische overwegingen behandeld en heeft de SARC beleidsaanbevelingen geformuleerd.

Onder punt 2 wordt het muziektheaterlandschap eerst in algemene zin omschreven. Het veld wordt gekenmerkt door een grote diversiteit met een tiental meerjarig gesubsidieerde organisaties die producties brengen die sterk verschillen zowel qua doelgroepen, qua inhoudelijke benadering als qua schaal en muzikale benadering.

Er zijn in verhouding tot de theatersector twee middelgrote organisaties, LOD en Muziektheater Transparant, en twee kleinere organisaties, Braakland/ZheBilding en Walpurgis die zich vooral op volwassenen richten. Verder zijn er Pantalone, DE KOLONIE^{MT} en Theater De Spiegel die zich meer specifiek richten tot kinderen, maar die een duidelijk verschillend profiel hebben. Compagnie Kaiet! brengt locatievoorstellingen, Zomeropera Alden Biesen vult het operasegment in met een jaarlijks project op hun specifieke buitenlocatie en Judas Theaterproducties brengt musical op de kleinere schaal van het Fakkeltheater en de podia van de culturele centra. Daarnaast zijn er een groot aantal organisaties

die projectmatig werken, zowel voor volwassenen als voor kinderen. Ook die zijn zeer divers in hun benadering van het genre muziektheater.

Er kan dus worden gesteld dat muziektheater een zeer dynamisch genre is waarbinnen uiteenlopende disciplines met elkaar een artistieke dialoog aangaan: muziek, theater, beeld, geluid, dans enzovoort. Dat is dan ook de reden waarom kunstenaars met zeer diverse achtergronden zich tot muziektheater aangetrokken voelen.

Muziektheater uit Vlaanderen staat internationaal zeer hoog aangeschreven. Gezelschappen als LOD en Muziektheater Transparant worden internationaal beschouwd als innovatief en toonaangevend door de manier waarop ze het genre muziektheater vanuit steeds wisselende invalshoeken benaderen. Hun werking is sterk internationaal georiënteerd met een stevige basis in eigen land, maar tegelijk een grote uitstraling in het buitenland waar ze coproduceren met vooraanstaande partners en uitgebreide tournees realiseren. Ook muziektheatergezelschappen die zich op kinderen richten hebben een stevige internationale reputatie.

2. Situering van musical binnen het muziektheaterlandschap

Wat specifiek musical betreft is er eerder sprake van een beperkte diversiteit. De laatste vijf jaren werden slechts twee organisaties voor musical structureel of projectmatig gesubsidieerd, met name Judas Theaterproducties met kleinschalige musicals en Musical van Vlaanderen met vooral grootschalige en laagdrempelige producties.

Daarnaast creëerde muziektheatergezelschap LOD één experimentele musical, Adams Appels en was er binnen de Vlaamse Opera de musicalproductie Candide van Leonard Bernstein in een uitvoering met groot orkest.

De heer Mallems wil die twee spelers binnen het musicalveld kort introduceren. Judas Theaterproducties evolueerde als gezelschap op een organische manier. Het werkte eerst een aantal jaren op projectbasis vooraleer de stap naar een structurele werking en erkenning te zetten. De beoordelingscommissie Muziektheater heeft die ontwikkeling van nabij gevolgd en positief geëvalueerd. De werking is goed onderbouwd, de artistieke en zakelijke plannen worden helder geformuleerd en beantwoorden aan de door het Kunstendecreet gestelde criteria. Positief is ook dat hun musicalproducties een breed segment van het genre exploreren met telkens andere accenten. Dit nog relatief jong gezelschap is in volle ontwikkeling en heeft het potentieel om verder door te groeien binnen het musicallandschap in Vlaanderen.

Musical van Vlaanderen volgde als gezelschap een omgekeerd parcours en werd in 2010 met een structurele erkenning toegevoegd aan het muziektheaterlandschap. Het wist die structurele erkenning drie jaar later niet te bestendigen. Het gezelschap kreeg vorig jaar projectsubsidies voor twee producties. De artistieke en zakelijke plannen van Musical van Vlaanderen werden – ondanks de grootte van de organisatie en de hoogte van de gevraagde subsidiebedragen – in hun dossiers zwak onderbouwd. Concepten voor producties werden minimaal uitgewerkt en een aantal in het Kunstendecreet vastgelegde criteria werden nauwelijks toegelicht. Bovendien werd de beoordelingscommissie Muziektheater regelmatig geconfronteerd met plannen die niet of onvoldoende werden ingelost. Tevens was er onvoldoende transparantie over de relatie tussen Musical van Vlaanderen en zijn commerciële partner Music Hall en waren er regelmatig zakelijke adviezen vanuit de administratie die kritische kanttekeningen maakten bij het financiële beleid.

3. Subsidiëring van de sector muziektheater binnen het Kunstendecreet

3.1. *Meerjarige subsidiëring*

Wat betreft de subsidiëring, lijkt de sector Muziektheater de voorbije periode een substantiële stijging van de middelen te hebben gekend. Tegenover muziek en theater is er echter maar een klein aantal meerjarig gesubsidieerde organisaties voor muziektheater. Door het wegvallen van de subsidies aan Musical van Vlaanderen daalde het budget voor muziektheater, exclusief musical vanaf 2013 quasi terug tot het niveau van de periode 2006-2009. Het totaalbedrag voor muziektheater (exclusief Judas Theaterproducties) voor de periode 2013-2016 bedraagt 3.980.000 euro.

De heer Mallems verwijst naar de tabel inzake meerjarige subsidiëring die in de basisnota op pagina 9 werd opgenomen. Gedurende de periode 2006-2009 werd geen enkele organisatie voor musical structureel ondersteund. Naar muziektheater ging gemiddeld 3.627.500 euro, wat overeenkomt met 5,48 percent van het totaalbudget van de culturele sector.

In de periode 2010-2012 was de stijging van het bedrag van de werkingssubsidies voor muziektheater voornamelijk het gevolg van de beslissing om Musical van Vlaanderen structureel te ondersteunen met 2,45 miljoen euro. Daarnaast kreeg de nieuwe organisatie van Wayn Traub, Service to Others, 400.000 euro. Deze theatermaker maakte met zijn werk daarvoor deel uit van Het Toneelhuis, zijn overstap naar muziektheater had te maken met het verzelfstandigen van zijn organisatie en een koerswijziging binnen zijn werk. Het budget voor muziektheater kwam hierdoor 45 percent hoger te liggen.

Van de injectie voor musical van 2,45 miljoen euro (het bedrag voor Musical van Vlaanderen in 2010) werd slechts 430.000 euro behouden in de daaropvolgende structurele ronde. Vanaf 2013 werd Judas Theaterproducties structureel erkend voor vier jaar voor dat bedrag. De aanvragen voor structurele erkenning van twee andere grote musicalgezelschappen Musical van Vlaanderen (met als partner Music Hall Promotions) en Juffrouw M (met als partners Studio 100 en Respect for your audience) werden niet gehonoreerd. Hierdoor daalde het bedrag aan structureel erkende musicalgezelschappen met 2.020.000 euro.

3.2. *Projectsubsidies*

De heer Mallems verwijst naar pagina 10 van de basisnota voor de tabel die de projectsubsidies voor muziektheater en musical in kaart brengt.

De stijging van het totaalbedrag van de projectsubsidies voor muziektheater gebeurde voor het eerst in 2009 met twee projectsubsidies aan musicalorganisaties (Judas Theaterproducties kreeg 28.000 euro voor Ganesha, een perfecte god en Musical van Vlaanderen kreeg 300.000 euro voor La Bohème). Bij de inspectie van deze laatste werd geconstateerd dat het project niet was uitgevoerd zoals vooropgesteld en werd de subsidie teruggevorderd.

In 2011 ontving Judas Theaterproducties een projectsubsidie van 175.000 euro voor Lelies.

In 2013 werd door de projectmatige subsidiëring van Musical van Vlaanderen het totaalbudget projectsubsidies van 9,7 miljoen belast met 945.000 euro voor de projecten Assepoester, het tamelijk ware verhaal (850.000 euro) en Musicallabo 2013 (95.000 euro). In verhouding zijn die projectsubsidies voor musical een veelvoud van de subsidies die aan andere muziektheaterprojecten worden toegekend.

Tijdens vergaderingen van de voorzitters van de verschillende beoordelingscommissies werd de discrepantie aangekaart in de hoogte van de bedragen die aan die projecten van Musical van Vlaanderen werden toegekend. In verhouding tot de bedragen voor projecten die ook bij andere disciplines gangbaar zijn (theater, muziek, dans, muziektheater), werd dit hoge bedrag aan één organisatie als wanverhouding ervaren omdat het bijna 10 percent van het totale beschikbare budget voor alle projecten in het kader van het Kunstendecreet opslopte.

4. Sterktepunten van het huidige muziektheaterlandschap

De heer Mallems stelt dat een van de opvallendste, positieve tendensen binnen de podiumkunsten is dat de grenzen tussen de verschillende disciplines steeds meer vervagen. Dit uit zich onder meer in de stijgende frequentie waarmee ook in de theatersector gebruik wordt gemaakt van muziek en multimedia. Muziektheater in Vlaanderen is als multidisciplinaire kunstvorm het genre dat deze dynamische ontwikkeling het best incorporeert.

Veel muziektheaterorganisaties bereiken via coproductie een grote output en gaan uiteenlopende vormen van samenwerking aan, wat de diversiteit ten goede komt. Dat heeft ook met het genre te maken: muziektheater is complex omdat er met artiesten uit verschillende disciplines wordt gewerkt (zangers, acteurs, muzikanten enzovoort). In die optiek blijkt het aangaan van samenwerkingsverbanden met coproducten – zowel met orkesten of muziekensembles, maar ook met theatergezelschappen – van essentieel belang om de meerkost eigen aan het genre muziektheater op te vangen. Het netwerk dat de meeste muziektheatergezelschappen – ook internationaal – hebben uitgebouwd, is daarbij een troef. Muziektheater uit Vlaanderen staat ook in het buitenland hoog aangeschreven, wat de sector een breder draagvlak bezorgt.

Een sterktepunt voor musical binnen het muziektheaterlandschap is dat het genre kan zorgen voor een mooie balans tussen experimentele en laagdrempelige producties. Alle lagen van de bevolking kunnen worden aangesproken door het genre. Het succes van musicalproducties zoals *Les Misérables* of *Daens*, heeft in het verleden al aangetoond dat er bij het grote publiek in Vlaanderen een groeiende interesse is in musical als genre. Die belangstelling vertaalt zich ook in het succes van de opleidingen, stages, workshops en kleinschalige musicals in het semi-professionele en amateurcircuit. Op de vrije markt komen regelmatig occasionele spelers aan bod als producent van musicals en er is in elk geval een mooie instroom van gemotiveerd talent vanuit de opleidingen om musicalproducties in Vlaanderen kwalitatief volwaardig te bezetten.

Met Judas Theaterproducties is er momenteel één structureel gesubsidieerd musicalgezelschap met een sterke kwalitatieve reputatie. De ondersteuning stelt hen in staat om te toeren doorheen Vlaanderen, wat met hun eerder kleinschalige producties ook kan. Judas Theaterproducties is een organisatie met ambities en potentieel om verder door te groeien tot een belangrijke speler op de Vlaamse markt.

In de hele polemiek omtrent toekenning van subsidies voor musicals in Vlaanderen wordt weinig aandacht besteed aan de financiële meerwaarde die de creatie van eigen musicals kan betekenen als internationaal exportproduct. In Vlaanderen is het talent in potentie aanwezig om nieuwe producties te maken die kwalitatief hetzelfde niveau halen als de buitenlandse producties die nu op de planken staan in Londen of New York.

5. Zwaktepunten van het huidige muziektheaterlandschap

5.1. *Muziektheater algemeen*

De heer Mallems wees reeds eerder op de grote dynamiek binnen het muziektheater en op het feit dat de structureel ondersteunde organisaties op hoog niveau presteren – ook internationaal – en garant staan voor heel wat diversiteit. Bij de subsidievolumes werd ook gewezen op een status quo sinds 2006 waardoor het muziektheaterlandschap als het ware gestold is. Er is weinig ruimte is voor nieuwe instromers of voor een doorgroei van succesvolle structureel erkende gezelschappen. Het gevaar bestaat dat het muziektheaterlandschap hierdoor op termijn zal verschrallen.

Een bijkomende factor daarbij is dat de spreiding van muziektheater steeds meer onder druk komt te staan, wat meteen van grote invloed is op de eigen inkomsten via uitkoop-sommen. Structurele gezelschappen hebben voorlopig nog voldoende speelplekken in Vlaanderen, maar de speelreeksen zijn ingekort en er is ook een aanzienlijke internationale spreiding.

De voorstellingen van niet-structureel ondersteunde gezelschappen kennen daarentegen een zeer moeizame spreiding. Deze vaststelling kan nefast zijn voor de ontwikkeling van nieuwe gezelschappen. Op het vlak van spreiding ligt er een grote verantwoordelijkheid bij de culturele centra, die de jongste tijd steeds meer vasthouden aan het programmeren van gevestigde waarden of meer commerciële genres zoals stand-upcomedy. Dit vloeit ongetwijfeld voort uit financiële overwegingen en de nadruk die op participatie wordt gelegd, waardoor er minder ruimte is voor artistiek risicovolle projecten.

Verder is er een krimpende markt voor schoolvoorstellingen, zeker voor muziektheater dat door de grotere bezetting met muzikanten, zangers en acteurs relatief duur is. Deze tendens is betreurenswaardig omdat het investeren in jong publiek belangrijk is om een toekomstig publiek warm te maken voor de podiumkunsten, inclusief muziektheater. Kwaliteit moet daarbij voorop staan.

Verder signaleert de heer Mallems ook dat de doorstroming van de conservatoria naar het werkveld niet ideaal is. Voor pas afgestudeerden is er nauwelijks opvang en begeleiding. Er zijn te weinig kansen voor acteurs, muzikanten en andere professionele podiumkunsten-aars op de muziektheaterscène. Veel organisaties werken altijd met vaste waarden waar-door jonge podiumkunsten-aars weinig kansen krijgen om hun talent te ontwikkelen.

5.2. *Musical*

De heer Mallems wijst op een gebrek aan diversiteit binnen het soort musicals dat geproduceerd wordt in Vlaanderen. De perceptie is dan ook veelal dat het genre louter commercieel is. Bovendien wordt er veel voor dezelfde creatieve teams van regisseurs, componisten en choreografen gekozen. Die teams kiezen op hun beurt vaak voor dezelfde artiesten op het podium. Dit verhindert de dynamiek die noodzakelijk is voor het ontwikkelen van een gezond en gevarieerd musicalklimaat.

In de basisnota wordt de moeizame spreiding van musical in Vlaanderen gesignaleerd en het zo goed als sluiten van de markt richting Nederland. Toch is de mogelijke spreiding in Nederland een piste die niet mag verlaten worden, juist vanwege de beperkte afzetmogelijkheden in Vlaanderen. Verder is er de groeiende concurrentie in eigen land omdat er de laatste jaren steeds meer commerciële buitenlandse producties worden gepresenteerd. Soms gaat het over musicals met een volledig buitenlandse cast, soms gaat het over een buitenlandse productie waarbij slechts een klein aantal Vlaamse castleden op korte tijd

wordt ingewerkt. In beide gevallen is de meerwaarde voor de Vlaamse werkgelegenheid te verwaarlozen. Door voldoende eigen producties te garanderen kan de overheid een grote rol spelen om deze situatie tegen te gaan en het overspoelen van de markt door importmusicals te voorkomen.

Een ander zwak punt is een opvallend gebrek aan subsidieaanvragen voor musical. Mogelijk staat dit in verband met de complexiteit van het medium en de hoge auteursrechten die het professioneel in productie brengen van sommige titels meebrengt. In de beeldvorming over musical wordt er vaak vanuit gegaan dat musical altijd groots en duur moet zijn. In Vlaanderen wordt dat beeld versterkt door de eenzijdige traditie van musical in grote zalen of van spektakelmusicals. Kleinschalige musical is immers geen vertrouwd genre in Vlaanderen.

Ook de kwaliteit van de ingediende dossiers laat te wensen over. Wegens de lange afwezigheid van het genre binnen het decretale kader hebben organisaties voor musical nog een weg af te leggen binnen de decretale regelgeving. Het valt op dat de dossiers zoals die werden ingediend door Musical van Vlaanderen niet naar decretale verplichtingen toe zijn geschreven. Hun aanvragen voor projectsubsidies zijn fundamenteel niet verschillend van structurele aanvragen, terwijl daarvoor toch andere criteria gelden. De beoordelingscommissie Muziektheater kan aanvragen voor musical niet positief beoordelen als die niet voldoen aan de normen voor artistieke beschrijving van een project of werking van een organisatie. Judas Theaterproducties is daar de voorbije jaren een positieve uitzondering op.

Een ander zwak punt betreft het beleid. In 2003 werden, onder groot protest van de musicalwereld, de subsidies voor de musicalafdeling van het Koninklijk Ballet van Vlaanderen afgeschaft. De opeenvolgende verantwoordelijke ministers hebben sedert 2003 elk hun eigen weg bewandeld, wat uiteindelijk resulteerde in een gebrek aan continuïteit en een niet geslaagd experiment met het CultuurInvest. Uiteindelijk werd subsidiëring voor musical hervat met een structurele ondersteuning in het kader van het Kunstendecreet voor de periode 2010-2012 van de nieuw opgerichte organisatie Musical van Vlaanderen, voor een bedrag van 2,45 miljoen euro. Die organisatie bleek zo verweven met Music Hall, dat dit zorgde voor onduidelijkheid en voor het verstoren van de markt. Bovendien richtte Musical van Vlaanderen zich in grote mate tot de commerciële markt en werd er te weinig nadruk gelegd op innovatie en artistieke dynamiek.

Een laatste zwaktepunt betreft tewerkstelling. Binnen de huidige musicalscène is bij de casting van de artistieke medewerkers de doorstroming voor nieuwe mensen problematisch. Er worden amper nog open audities georganiseerd, waardoor de doorstroming van de afgestudeerden naar het werkveld wordt bemoeilijkt. Bovendien wordt veelal met dezelfde mensen gewerkt binnen het creatieve team. Vooral jonge uitvoerders krijgen weinig kansen en er is ook onvoldoende tewerkstelling voor nieuwe vormgevers, componisten, kostuumontwerpers, regisseurs of choreografen. De neerwaartse beweging in het aantal en de grootte van de geproduceerde musicals maken dat het musicallandschap vandaag niet alleen zeer klein is, maar ook nog een zeer gesloten wereld is geworden met te weinig kansen voor doorstroming.

6. Kansen voor het landschap van muziektheater

6.1. Kansen voor muziektheater algemeen

De groei van muziektheater in Vlaanderen is uniek in Europa: er worden steeds meer muziektheatervoorstellingen geproduceerd binnen andere sectoren, zowel vanuit theatergezelschappen als muziekensembles. De specifieke muziektheaterorganisaties zijn zeer pro-

ductief ook al zijn de middelen voor subsidiëring niet toereikend. Meer investeringsruimte zou de kansen versterken. De kwaliteit is immers aanwezig.

6.2. *Kansen voor musical*

Muziektheater is een genre dat in ontwikkeling is, ook internationaal. De commissie ziet ook voor musical groeimogelijkheden en kansen om in dezelfde positieve stroom te komen. Door de soepele werkomstandigheden die gekoppeld zijn aan een stevige sociale-zekerheidsstructuur, heeft Vlaanderen een absolute troef in handen in vergelijking met het Angelsaksische model dat gedomineerd wordt door de stugge politiek van gespecialiseerde vakbonden en een gebrekkige sociale wetgeving. Internationale producenten en creatives kunnen, met die troef in handen, aangetrokken worden om musicals in Vlaanderen voor het eerst op de planken te brengen. De Vlaamse musicalscène biedt tal van mogelijkheden: lagere loonkosten, goede faciliteiten in kleinere theaters, een pool van perfect Engelssprekende artiesten enzovoort.

De Vlaamse golf van de jaren 80 heeft voor grote vernieuwing gezorgd binnen de Vlaamse podiumkunsten. De jonge kunstenaars van toen vormen de kern van het landschap vandaag. Vanuit artistiek experiment is iets nieuws gecreëerd en een eigen taal ontwikkeld. Kunstenaars van die generatie, maar meer recent ook een choreograaf als Sidi Larbi Cherkaoui, zijn internationaal doorgebroken en hebben de kwaliteitsreputatie van podiumkunsten uit Vlaanderen gevestigd. Ook binnen musical is er ruimte voor deze vernieuwing en op lange termijn is het essentieel dat er diversificatie bij de creatives komt. Subsidies moeten een context scheppen voor vernieuwende musical gecreëerd door regisseurs en vormgevers die zich op een hedendaagse manier verhouden tot dat genre. De commissie pleit daarbij eerder voor nieuwe interpretaties van musical in plaats van het overnemen van bestaande formats.

De beoordelingscommissie Muziektheater stelt vast dat binnen de podiumkunsten in het algemeen kruisbestuiving de toekomst is. Musical volgt daarin niet. De kruisbestuiving vanuit muziek, theater en dans kan nochtans veel betekenen voor musical. Het openbreken van het team van creatives is belangrijk voor de ontwikkeling van het genre. In Nederland worden bijvoorbeeld vooraanstaande theaterregisseurs als Ivo Van Hove of Theu Boermans gevraagd om met hun team musical te regisseren. Op die manier kan musical een eigen taal ontwikkelen en aansluiting vinden bij de vernieuwing die de andere genres binnen de podiumkunsten typeren.

De ruime belangstelling voor hedendaagse podiumkunsten in Vlaanderen bewijst dat er een groot publiek is voor moeilijker werk. Vandaag richt musical zich zeer eenzijdig naar een zo groot mogelijk publiek door in de communicatie en promotie vooral in te zetten op populariteit. Bekende namen uit de televisiewereld worden uitgespeeld, brede toegankelijkheid wordt benadrukt door vooral te mikken op spektakel of op adaptaties van bekende titels. Risico's om te investeren in meer avontuurlijk repertoire zijn zeldzaam, of een creatie als Ben X wordt voortijdig van de affiche gehaald. Het doelpubliek dat bijvoorbeeld naar toonaangevende muziektheatergezelschappen als LOD en Transparant gaat, warm maken voor musical, zou een verbreding van het publiek kunnen betekenen.

Het is belangrijk dat de vrije markt zijn werk doet. Als die producenten kiezen voor commerciële titels en grootschalige musicals en spektakels, dan biedt dat juist ruimte aan gesubsidieerde musicalorganisaties om dat soort producties niet op het programma te nemen. De gesubsidieerde context dient om nieuwe creatieve producties kansen te geven.

Met de komst van Judas Theaterproducties is kleinschalige musical weliswaar goed ingevuld in Vlaanderen, maar het wegvallen van de structurele ondersteuning van Musical

van Vlaanderen creëerde een leemte voor grootschalige, niet puur commerciële musical in het landschap. De beoordelingscommissie Muziektheater betreurt dat grotere projecten niet meer geproduceerd kunnen worden. Het is zeker vanuit het oogpunt van tewerkstelling een noodzaak dat grootschalige musical ook aanwezig is in het landschap. Die leemte moet ingevuld worden door een artistiek volwaardige organisatie. Mocht Judas Theaterproducties de ambitie hebben om grootschalig te worden, dan is doorgroei een volgende stap, maar dat impliceert een aangepaste werking en beleidsplan gekoppeld aan een interessante artistieke visie.

De heer Mallems verwijst naar de hoorzitting over de organisatie en toekomst van de musical in Vlaanderen, die in december 2005 door de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media werd georganiseerd (*Parl. St.* VI.Parl. 2005-06, nr. 642/1). Daarbij werd een geïntegreerde werking van musical binnen Vlaamse Opera naar voren geschoven. Met die aanbeveling is niets concreets gebeurd, ook niet toen de Vlaamse Regering onlangs besliste tot een ingrijpende wijziging in het podiumkunstenlandschap, door de Vlaamse Opera en het Koninklijk Ballet van Vlaanderen onder één gemeenschappelijke koepel te plaatsen: het Kunsthuis. Er zijn veel argumenten te bedenken waarom er daarbinnen ook ruimte zou kunnen zijn voor een musicalorganisatie die zich toelegt op grootschalige artistieke producties als derde pijler. Musical heeft een voor de hand liggende band met de operageschiedenis, heeft een internationale uitstraling, een groot publieksbereik en infrastructurale en productionele noden die quasi vergelijkbaar zijn met die van een operahuis. Een voorbeeld daarvan is de Opera van Göteborg die één grote musical per seizoen brengt die zorgt voor bijkomende werkgelegenheid, een bredere naambekendheid en een grote aantrekkingskracht naar alle lagen van de bevolking.

De beoordelingscommissie Muziektheater is van oordeel dat er nood is aan een organisatie die artistiek en logistiek de plaats inneemt van de vroegere musicalafdeling van het Koninklijk Ballet van Vlaanderen. Dat kan door een bestaande structurele gesubsidieerde organisatie te laten doorgroeien, dan wel door ruimte te creëren voor een nieuwe speler als producent voor grootschalige musical. In beide gevallen is een goed onderbouwd dossier een bindende voorwaarde.

Daarnaast is er nood aan een werkplaats voor kleinschalige musical, zoals die bestaat met het M-lab in Nederland. Binnen dergelijke structuur kan gewerkt worden aan creatie, aan nieuwe lezingen van bestaand repertoire en aan de ontwikkeling van nieuw uitvoerend en creatief talent op het vlak van regie, choreografie, compositie, decor- en kostuumontwerp. Een dergelijke organisatie moet een nieuw elan geven aan muziektheater en musical daarbinnen. Het zou ingekapseld kunnen worden binnen de werking van een bestaand muziektheatergezelschap maar toch een zekere autonomie moeten hebben om die doelstellingen waar te kunnen maken. Het zou ook aanbieder kunnen zijn van residenties, bijvoorbeeld voor jonge initiatieven die via projectsubsidies musical willen onderzoeken.

Binnen het budget voor de projectsubsidies zijn er mogelijkheden voor het aanvragen van subsidies voor musical. Het is belangrijk om een klimaat te creëren waarbinnen nieuwe makers de stap zetten om daar gebruik van te maken. Een mentaliteitsverandering is daarbij noodzakelijk omdat de perceptie nu blijkbaar zo is dat musical alleen grootschalig is en dus niet haalbaar voor jonge makers.

Een grootschalige musical opzetten met projectsubsidie kan een verrijking van het landschap bieden, maar het aanwenden van de subsidies moet dan wel transparant zijn. De subsidies moeten in de eerste plaats naar de creatie en naar de artiesten gaan. Het kan ook niet de bedoeling zijn volledige kloonproducties te importeren en te financieren met subsidiegeld. Er is immers behoefte aan een rijker geschakeerd musicallandschap.

Een gesubsidieerde musicalorganisatie moet, meer dan nu, kansen geven aan jonge theatermakers (tekstschrijvers, componisten, regisseurs, choreografen, dramaturgen enzovoort) om ervaring op te bouwen met het genre musical. Een internationale dimensie is eveneens een ambitie die ingeschreven moet worden. Eigen producties uit Vlaanderen moeten de kwaliteitsvergelijking met het buitenland aangaan, net zoals dat het geval is voor het muziektheater in het algemeen.

Er liggen nog kansen open voor coproducties en netwerking met organisaties in binnen- en buitenland. De beoordelingscommissie Muziektheater sluit niet uit dat er, omwille van materiële beperkingen en te beperkte rendabiliteit van een kleine theaterzaal, coproducties aangegaan worden met grote theaterzalen. *Conditio sine qua non* is dat er heldere afspraken rond coproducties zijn. Grote met subsidies geproduceerde musicals zijn mogelijk, maar het moet duidelijk zijn dat de subsidies naar de creatie van de musical zelf gaan. De beoordelingscommissie Muziektheater is ervan overtuigd dat een dergelijk artistiek plan in samenwerking met een coproducent of zaalpromotor wel degelijk kansen kan krijgen.

7. Bedreigingen voor het landschap van muziektheater

7.1. *Bedreigingen voor muziektheater algemeen*

Als grootste bedreiging voor het landschap van muziektheater ziet de heer Mallems het hypothekeren van de huidige dynamiek en groei van het muziektheater met twee grote, sterke spelers en een aantal interessante gezelschappen. De bedreiging ontstaat door de huidige stagnering van subsidies enerzijds, en door het wegvallen van schotten tussen de verschillende disciplines in het nieuwe Kunstendecreet anderzijds, waardoor een relatief jong genre als muziektheater kwetsbaar wordt tegenover de klassieke disciplines muziek, theater en dans.

7.2. *Bedreigingen voor musical*

Wat betreft musical zijn de bedreigingen zeer concreet. Ten eerste wat betreft het subsidievolume. Sinds het stopzetten van de meerjarige subsidies aan Musical van Vlaanderen gaan er opnieuw minder middelen naar musical. Die meer dan 2 miljoen euro zijn versnipperd geraakt bij de beslissing over de meerjarige ronde 2013-2016.

Ten tweede is de musicalwereld de laatste tijd op een negatieve manier in de pers gekomen wegens de stiefmoederlijke behandeling van de kunstenaars. Ook het theatertijdschrift *Rekto:verso* maakte in een recent gepubliceerde reeks artikelen over musical in Vlaanderen, melding van een aantal wantoestanden binnen de sector, zoals het verplicht afstand doen van alle secundaire rechten in contracten. Dit is niet wettelijk en een gesubsidieerde structuur is dan ook verplicht tot transparantie over auteursrechten.

Ten derde kunnen er vragen gesteld worden bij de productiekost van musicals. De toegekende subsidiebedragen voor de meerjarige werking van de twee grote muziektheaterorganisaties (Muziektheater Transparant en LOD) zijn van dezelfde grootorde (rond 1 miljoen euro) als die van één enkele productie bij Musical van Vlaanderen, terwijl die gezelschappen per seizoen meerdere grootschalige producties opzetten. Er worden door de beoordelingscommissie Muziektheater vragen gesteld bij die wanverhouding, met name met betrekking tot de overheadkosten die doorgerekend werden door derden (Music Hall).

8. Opleiding

De musicalopleidingen die Vlaamse studenten afleveren (Tilburg, Rotterdam, Brussel) zijn goed onderbouwd en bieden een kwalitatieve ondersteuning naar het beroepsveld zowel

in binnen- als buitenland. Het is van essentieel belang dat dergelijke afgestudeerden een degelijke tewerkstelling krijgen in het musical- of theaterlandschap.

9. Conclusies

9.1. *Conclusies van de beoordelingscommissie Muziektheater*

De heer Alex Mallems stelt dat de beoordelingscommissie Muziektheater gelooft dat er een toekomst is voor kwaliteitsvolle musical in Vlaanderen. Er is belangstelling voor het genre, er is een groot potentieel publiek aanwezig en er is vooral voldoende artistiek talent om dit genre uit te bouwen op het niveau van het muziektheater of andere vormen van podiumkunsten.

Momenteel is musical met slechts één structureel erkend klein gezelschap (Judas Theaterproducties) ondervertegenwoordigd binnen de landschapstekening in Vlaanderen. Met name de productie van artistiek volwaardige grootschalige musicals is problematisch.

Het bedrag van 2,45 miljoen euro structurele subsidie voor musical is grotendeels weggevallen. Die leemte zorgt voor een onderaanbod aan musical en is nefast voor de tewerkstelling. Ook doorstroming vanuit de kwalitatief hoogstaande opleidingen wordt hierdoor niet evident.

Vrije producenten op de markt kiezen vooral voor spektakelmusicals, commerciële sprookjesmusicals of zogenaamde kloonproducties waarbij het artistieke ondergeschikt is. Ook in die producties blijft de tewerkstelling van eigen musicaltalent beperkt.

Productie van grootschalige en artistiek hoogstaande musical op een structurele basis is in een klein afzetgebied als Vlaanderen zonder subsidies onmogelijk. Als de Vlaamse overheid de noodzaak aan dergelijke musical onderschrijft, is er nood aan een nieuwe en transparante structuur waarbinnen dat soort musical geproduceerd kan worden. De beoordelingscommissie ziet daarbij drie mogelijkheden die verder onderzocht moeten worden:

- ten eerste: het creëren van een derde pijler voor musical binnen de nieuwe structuur van het Kunsthuis en het integreren van die autonome musicalorganisatie naast die van de Opera van Vlaanderen en het Koninklijk Ballet van Vlaanderen;
- ten tweede: het organisch laten doorgroeien van de structureel erkende musicalorganisatie Judas Theaterproducties. Voorwaarde daarbij is dat er op basis van een grondig uitgewerkt beleidsplan duidelijk zicht is op de artistieke en zakelijke plannen die een eventuele groei van die organisatie legitimeren;
- ten derde: het creëren van ruimte voor een volledig nieuwe musicalorganisatie die zich toelegt op de productie van grootschalige en artistiek hoogstaande musical en die oog heeft voor de ontwikkeling van het genre in Vlaanderen.

Een belangrijke principiële kanttekening van de beoordelingscommissie Muziektheater is wel dat de noodzakelijke impuls voor musical niet ten koste kan gaan van de budgetten die nu beschikbaar zijn voor de erkende muziektheatergezelschappen. In vergelijking met sectoren als theater en muziek zijn de middelen die nu naar muziektheater gaan nog eerder beperkt en volgen ze nog onvoldoende de dynamiek die het genre de voorbije jaren heeft ontwikkeld.

9.2. *Conclusies van de SARC*

De heer *Herman Baeten*, ondervoorzitter van de Sectorraad Kunsten en Erfgoed, formuleert namens de SARC zijn conclusies.

De SARC waardeert het werk verricht door de beoordelingscommissie Muziektheater. Als hetzelfde werk door een professioneel bureau moet worden geleverd, kost dit veel meer en is er geen garantie over de kwaliteit.

Er werd een tijd gediscussieerd over de plaats van de musical. Er wordt gevraagd de decreten te respecteren en iedereen te laten groeien volgens de bestaande normen. Er moet niet zomaar een organisatie worden gecreëerd die veel geld krijgt. Als men een kwaliteitsvolle grootschalige musical wil, dan heeft men minstens het budget van de opera nodig. Er is een andere manier van aanpak nodig voor de muzikanten en zangers.

De conclusies gemaakt door de beoordelingscommissie Muziektheater zijn goed, maar ze worden niet gedeeld door de SARC. Ook het voorstel niet over Judas Theaterproducties, tenzij die uit zichzelf groeien. De sterkte van Judas Theaterproducties is hun kleinschalig bezig zijn met musical. Als ze besluiten grotere zaken te gaan doen, dan kan dit, maar men moet vermijden hen dromen te verkopen.

Het voorstel om een derde pijler te creëren naast het Kunsthuis vergt vele financiële middelen. Het is een bijkomende structuur die ook om middelen vraagt. Er is op dit ogenblik een goede opleiding en die acteurs moeten hun plaats krijgen.

Nieuwe initiatieven mogen niet ten koste van het bestaande muziektheater gaan. Naast de opera leveren de bestaande muziektheaters bijzonder goed artistiek werk. Dit werk heeft internationale uitstraling.

II. VRAGEN EN OPMERKINGEN VAN DE COMMISSIELEDEN

De heer *Paul Delva* spreekt zijn waardering uit voor de kwaliteit van basisnota over de toekomst van muziektheater in Vlaanderen die aan de commissie werd voorgelegd.

Vlaanderen heeft op het vlak van muziektheater enkele zeer sterke spelers die internationaal worden gewaardeerd. Een punt dat niet uitvoerig aan bod kwam is echter het beschikbaar zijn van voldoende presentatieplekken in Vlaanderen en Brussel.

In de nota worden voor musicals drie pistes naar voren geschoven. De heer Delva denkt daarnaast nog aan twee andere elementen. Vooreerst is het opvallende hoofdstuk waarin gesteld wordt dat er op het gebied van musicals een gebrek is aan subsidieaanvragen. Hij linkt dit aan de opmerking van de heer Baeten om bestaande zaken binnen de geldende decreten te laten groeien. Als men binnen de geldende decreten vaststelt dat er weinig subsidieaanvragen zijn en dat die aanvragen een gebrek aan kwaliteit hebben, dan rijst de vraag naar de reden daarvoor. Kan meer duidelijkheid worden verschaft over het gebrek aan subsidieaanvragen? Als het door een gebrek aan kwaliteit zou zijn, dan wordt het moeilijk om iets te creëren in of naast het Kunsthuis. Sluiten de opleidingen niet aan bij de verwachtingen?

De statuten van het Kunsthuis vermelden nu al dat ze zich kunnen bezighouden met muziektheater in eender welke vorm. Dit kan dus ook musical zijn. In de pistes die naar voren worden geschoven is er altijd sprake van een derde pijler. Een derde pijler heeft gigantische financiële en organisatorische implicaties. Is het niet mogelijk in het Kunsthuis, binnen de pijlers Opera en Ballet, aandacht te besteden aan muziektheater in andere vormen? Kan er niet flexibeler worden omgegaan met het aanwezige talent in het Kunsthuis?

De drie voorgestelde pistes van de beoordelingscommissie Muziektheater zijn het bestuderen waard maar de heer Delva zou twee bijkomende pistes willen lanceren: onderzoeken waarom het decreet zijn rol niet kan spelen en vervolgens onderzoeken of een ander func-

tioneren van het Kunsthuis, met aandacht voor de musical, niet mogelijk zou zijn zonder daarvoor een derde afzonderlijke pijler op te richten.

De heer *Marius Meremans* vindt de basisnota over de toekomst van muziektheater in Vlaanderen zeer interessant. De vaststelling dat het weghalen van de musical uit het Ballet van Vlaanderen een vergissing is, is opvallend. Inzake het toekennen van subsidies worden een aantal bedenkingen geformuleerd. Er wordt ook vastgesteld dat er geen toekomstvisie is voor de musical. Een positieve vaststelling is dan weer dat er in Vlaanderen veel talent aanwezig is. Dit potentieel wordt echter te weinig aangeboord.

Is het niet nodig dat, als men musical blijft subsidiëren, men niet alleen de kleinschalige projecten, maar ook de grote privéproducties uit binnen- en buitenland ondersteunt? Eerst en vooral moet talent van eigen bodem worden gebruikt. Het mag niet om copycatproducties gaan. Er moet naar twee pijlers worden geëvolueerd. Indien een grote commerciële actor een initiatief wil nemen, dan moet de overheid een stimulans kunnen geven om die productie te realiseren. Indien het een groot commercieel succes zou worden, dan zou de overheid daarvan een stuk kunnen recupereren. Daardoor zullen de kleinere producties kunnen gedijen. Is dit een mogelijke werkwijze?

Opera en het Ballet zijn goed bezig. Dit nog gaan verzwaren met een extra pijler, lijkt risicovol en niet haalbaar. De overheid moet de zaken reguleren en de richting aangeven. De kleinschalige musical moet ondersteund blijven. Indien het kan, moet de overheid grote privémaatschappijen ondersteunen die risicovolle maar artistiek kwaliteitsvolle producties willen brengen. Er moeten dan wel, zoals in andere landen, criteria voor worden ingeschreven. Is dit een mogelijkheid?

De nieuwe Vlaamse Regering zal dringend een dialoog met al de actoren moeten opstarten om tot een gedegen toekomstvisie voor de Vlaamse musical te komen. Er moet echter ook over gewaakt worden dat het succesvolle muziektheater niet wordt gehypothekerd.

De heer *Eric Van Rompuy* betreurt dat de nota komaf maakt met de vzw Musical van Vlaanderen. Er wordt over wantoestanden en overdreven commercialisering gesproken. Hij was gedurende drie jaar lid van de vzw Musical van Vlaanderen. Er werden in die periode negen producties afgeleverd waardoor de musical een nieuw elan heeft gekregen. Er werd veel nieuw talent ontdekt. Een organisatie die van niets vertrekt, heeft ondersteuning nodig in het uitbouwen van zijn expertise.

Enkele maanden geleden werden de banden met het oude Musical van Vlaanderen verbroken. Er werd een nieuwe raad van bestuur en een nieuwe artistieke en zakelijke leiding aangewezen. De werking werd verbreed naar theater. Vooraleer men kennis krijgt van de definitieve adviezen die nog door de minister moeten worden geavaleerd, wordt er in de basisnota gesteld dat men geen enkel vertrouwen heeft in de nieuwe constructie van Theater Publiek. Deze vernieuwde organisatie wordt op het verleden van Musical van Vlaanderen afgerekend. Theater Publiek krijgt geen eerlijke kans, terwijl de procedure voor de toekenning van de subsidies nog niet is afgerond. De heer Van Rompuy betreurt dit. De basisnota stelt: “Gezien de negatieve ervaring met Musical van Vlaanderen als structureel erkend gezelschap en het zwakke dossier waarmee deze organisatie zich onder de roepnaam Theater Publiek recent opwierp als alternatief, beschouwt de beoordelingscommissie deze organisatie niet als valabele kandidaat om de leemte op het vlak van grootschalige musical op dit moment in te vullen.”. De heer Van Rompuy vraagt zich af waarom de minister dan nog een beslissing moet nemen. De opstart van de vzw verliep inderdaad zeer moeilijk, maar dat is geen reden om de omvorming naar Theater Publiek af te kraken.

De heer Van Rompuy vindt de basisnota wat dat aspect betreft niet objectief. Ze dreigt een aantal dingen kapot te maken zonder een alternatief voor te stellen. Er is wel een visie in opgenomen, maar die is prematuur. Bovendien werd Theater Publiek niet gehoord, maar toch veroordeeld door de beoordelingscommissie, voor het ingediende dossier voor tweejaarlijkse structurele subsidiëring. De praktijk wijst uit hoe moeilijk het is om de musical in Vlaanderen te laten overleven. Daarvoor moeten overheidssubsidies worden aangewend, gekoppeld aan voorwaarden.

In de basisnota wordt over Ben X gesteld dat er moedwillig gebrek aan promotie was, terwijl het de meest gepromote musical is die de heer Van Rompuy kent.

De heer Van Rompuy pleit voor een tussenniveau tussen de kleinschalige- en de superproducties. Er moet op elk niveau ruimte zijn voor knowhow, experiment enzovoort. Bij de opleidingen is er grote bezorgdheid. Indien daarvoor geen structurele subsidie komt, wordt de toekomst van de musical in Vlaanderen sterk gehypothekeerd.

De heer *Bart Caron*, waarnemend voorzitter, merkt dat musical zich op een klein veld afspeelt. Het is dan ook onvermijdelijk dat in de basisnota organisaties bij naam worden genoemd. De Adviescommissie Muziektheater koos ervoor om geen actoren te horen. De voorlopige adviezen zijn publieke documenten. Die documenten kunnen bij de administratie worden opgevraagd.

De heer *Johan Verstreken* heeft de afgelopen jaren verschillende kwalitatieve kleinschalige producties gezien evenals kwaliteitsvolle grote producties. Bij grootschalige producties wordt vaak gekeken of ze al dan niet commercieel zijn. Hij leidt uit de basisnota af dat die grootschalige producties geen subsidies nodig hebben. Kleinschalige producties met artistieke meerwaarde wel.

Wat schort er aan de opleiding en meer in het bijzonder aan de overgang van de opleiding naar het werkveld? Volgens de basisnota zou men te veel met vaste waarden werken waardoor nieuwe mensen te weinig kansen krijgen. Moet de opleiding worden aangepast richting muziektheater? Het Kunsthuis moet muziektheater in alle vormen brengen. Dat schept toch een aantal mogelijkheden?

CultuurInvest is volgens de basisnota niet geslaagd, stelt de heer *Bart Caron*. Wat wordt daarmee bedoeld? Hoe is het met de financiële middelen van de musical in het buitenland? Hoeveel overheidsmiddelen worden er in de musical geïnvesteerd? Kunnen er uit de buitenlandse voorbeelden lessen worden getrokken?

Er wordt voor meer investeringsruimte gepleit. Wordt er voor een grotere financiële ruimte gepleit voor het muziektheater in het algemeen en de musical in het bijzonder?

Er moeten in Vlaanderen vele vormen van musical zijn. Dreigt er geen spanning als men een sterke groei toelaat van een musicalhuis en gelijktijdig een relatief klein budget geeft aan de grotere internationaal succesvolle muziektheatergezelschappen? Men zou even goed kunnen pleiten om die huizen de mogelijkheid van een doorgroei te geven.

III. ANTWOORDEN VAN DE HEREN MALLEMS EN BAETEN

De heer *Alex Mallems* meent dat gebrek aan subsidieaanvragen voortvloeit uit de opleiding. De musicalopleiding van het Conservatorium van Brussel leidt tot uitvoerder. De andere conservatoria-opleidingen voor theater besteden een deel van de opleiding aan theatermaker. Theateropleidingen richten zich ook op het zelf maken van een productie, het

aanvragen van subsidies enzovoort. De musicalopleidingen hebben eerder als doelstelling het louter meespelen in een musical. Ook de grootschaligheid van de projecten schrikt af.

Het gebrek aan kwaliteit van de dossiers is het belangrijkste wat de beoordelingscommissie aankaart. Dit werd zowel bij de Musical van Vlaanderen als bij Theater Publiek vastgesteld. Tijdens een aparte hearing vroeg de vertegenwoordiger van de Musical van Vlaanderen hoe een dossier dan wel moest worden opgesteld. De beoordelingscommissie Muziektheater kon zo vaststellen dat er een gebrek aan inzicht is in de bepalingen van het decreet. De formulieren voor het aanvragen van subsidies zijn heel helder, zowel naar inhoud als naar structuur. De beoordelingscommissie wordt geacht daarop te oordelen. Als die punten niet zijn ingevuld, kan er geen positief advies worden gegeven.

De conclusies beogen niet het toevoegen van een derde structuur aan het Kunsthuis. Het gaat om een grotere efficiëntie. Er zijn veel overlappingen op gebied van gebruik van decor- en kostuumateliers, het beheer van de zalen, gebruik van de techniek, administratie enzovoort. De zalen van de operahuizen worden nog altijd onderbenut. Het efficiënter inzetten van die infrastructuur zou een optie kunnen zijn. De heer Mallems laat de wijze open waarop de toevoeging aan het Kunsthuis zou kunnen gebeuren. Er is bij de Vlaamse Opera geen principiële afwijzing van musical. De opties over de wijze van inkanteling moeten verder worden onderzocht.

In de basisnota wordt een aantal keer benadrukt dat bij subsidies aan commerciële organisaties, de subsidie onder decretale normen moet kunnen vallen en om artistieke redenen moet gebeuren. Het is evident dat er dan een scheiding is tussen het commerciële en artistieke.

Er is in Vlaanderen veel talent en potentieel aanwezig dat niet gebruikt wordt wegens de eenzijdigheid van het landschap.

Het schrijven van de basisnota liep toevallig samen met beoordeling van de tweejaarlijkse structurele adviezen, waar Theater Publiek als nieuwe instelling onder valt. Die twee zaken moeten echter volledig worden scheiden. Het advies van de beoordelingscommissie ligt bij de minister die oordeelt over de toewijzing van de subsidies. Theater Publiek heeft evenveel kansen gekregen als al de andere organisaties om met de beoordelingscommissie te communiceren. De eerste stap is een goed dossier opstellen. De tweede stap is de kans om een repliek in te dienen. Het Kunstendecreet voorziet niet dat als er een zwak dossier wordt ingediend, men dat voor de beoordelingscommissie kan verduidelijken, of dat men eventueel wordt gehoord. De beoordelingscommissie Muziektheater verwacht van een artistiek leider dat in een dossier concepten naar voren worden geschoven die vertrouwen wekken in de producties die worden opgezet. In het dossier van Theater Publiek is er een grote koerswijziging waar men naast musical ook repertoiretheater wil brengen. De beoordelingscommissie moet ook kijken naar de diversiteit in het landschap. Er is een aanvullend advies aan de beoordelingscommissie Theater gevraagd, die het geen noodzakelijke aanvulling op het aanbod binnen theater vond. De beoordelingscommissie voegde er zelf aan toe – over bijvoorbeeld het voornemen om met Shakespeare te werken – dat dit geen leemtes in het Vlaamse landschap invult. De adviezen van de beoordelingscommissie zijn openbaar. Er is geen principiële afwijzing van Theater Publiek. Theater Publiek is een nieuwe vzw, maar een aantal mensen hebben al een verleden in de sector.

Het gebrek aan publieke belangstelling voor Ben X vloeit voort uit het feit dat Music Hall gelijktijdig de musical Peter Pan opzette. Op zo een ogenblik wordt de musicalmarkt vertekend. Dit draaide in het voordeel uit van het commerciële product.

Musicallabo werd door de beoordelingscommissie Muziektheater van nabij gevolgd. Het is helaas een gemiste kans om een bijzondere meerwaarde te creëren voor de studenten. De studenten kregen er de kans om in een grote zaal te spelen. Voor de rest was het gewoon een conservatoriumvoorstelling die op een groot podium gezet werd met onvoldoende extra omkadering. Er was een gebrek aan extra coaching om de stap te zetten van schoolvoorstelling naar grote zaalproductie. Dit werd in de evaluatie grondig gemotiveerd.

Vlaanderen heeft een klein afzetgebied. Bij subsidies wordt altijd prioriteit gegeven aan het artistieke aspect in overeenstemming met de decretale regels. De verhouding tussen het artistieke en het zakelijke aspect is één van de punten die de beoordelingscommissie goed moet onderzoeken. Het artistieke en zakelijke aspect moeten in balans zijn. De administratie Cultuur brengt een apart zakelijk advies uit. Daar komt de beoordelingscommissie niet in tussen. Dit zijn twee aparte adviezen die naar de minister gaan. Er wordt ook naar de rest van het veld gekeken. Er wordt gesteld dat een musical produceren duur is. Er zijn echter ook voorbeelden waarbij er met veel minder middelen, maar op een andere manier, wordt geproduceerd. Die manier van produceren is nog niet bij de musical doorgedrongen. Dit geldt ook voor de Vlaamse Opera en het Ballet van Vlaanderen. Qua efficiëntie zijn er veel modernere manieren van produceren.

Muziektheater staat in Vlaanderen op een zeer hoog niveau. Het is een sector die verhoudingsgewijs ondergesubsidieerd wordt. De groei in middelen is de kwaliteit en uitstraling van die gezelschappen nog niet gevolgd. Het is nog een relatief jong genre waar het de moeite loont om er verder in te investeren.

In de meeste landen is musical een puur commerciële sector zonder subsidies. Dit komt door hun grote bereik. Er wordt regelmatig met Nederland vergeleken dat 18 miljoen inwoners heeft. De infrastructuur voor musical is echter vele malen beter dan die in Vlaanderen. De infrastructuur in Nederland vergt minder personeelsinzet en de opbouw kan er sneller. De schaal van de culturele centra in Vlaanderen is heel verschillend waardoor er telkens andere ingrepen nodig zijn. In Nederland is daardoor het afzetgebied veel groter. Het vaste marktaandeel dat de musicalafdeling van het Ballet van Vlaanderen in Nederland had, is door de stopzetting verloren gegaan.

Er wordt binnen de musical geen gebruik gemaakt van CultuurInvest.

De heer *Herman Baeten* deelt mee dat al de beoordelingscommissies worden beoordeeld door de Adviescommissie Kunsten. Het standpunt van de Adviescommissie Kunsten is opgenomen in punt 11 van de basisnota. Hij heeft daar weinig aan toe te voegen.

De heer Baeten verwijst naar het ‘Memorandum 2014-2019’ van de SARC, waarin enkele passages over culturele infrastructuur zijn opgenomen. Er zal een dialoog worden opgestart tussen Sectorraad Kunsten en Erfgoed en de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk omdat er vraag is van de culturele centra naar budgetten om aan de decretale verplichting betreffende kwaliteit te kunnen voldoen. Het zijn overigens enkel de grotere culturele centra die een belangrijk rol kunnen spelen inzake programmatie van en het aanbieden van speelplaatsen van musicals. De meeste culturele centra zijn echter lokale spelers geworden die voor een groot deel ook het plaatselijke niveau moeten invullen. Zij komen daarbij helaas minder dan vroeger toe aan kwaliteitsbewaking. Ze hebben daar, zoals eerder gezegd, trouwens geen budget voor.

IV. BIJKOMENDE VRAGEN VAN DE COMMISSIELEDEN

De heer *Eric Van Rompuy* vindt musical een moeilijk genre om te produceren maar ook om een publiek te bereiken. Musical vergt kapitaal dat een overeenstemmend aantal toe-

schouwers moet trekken om de investeringen te dekken. Als men experimenteel werkt, weet men vooraf dat dit voor een beperkt publiek zal zijn. Achteraf is het gemakkelijk om te stellen dat iets een mislukking was wegens de lage bezoekersaantallen.

Momenteel is er een onderscheid tussen de kleinere en de grote producties. In die tussen-groep waar men talent en creativiteit wil vinden, zal het altijd moeilijk blijven. Men heeft immers ondernemers nodig die het genre op de kaart wil zetten. De heer Van Rompuy vreest dat het in de komende jaren zeer moeilijk zal zijn om nog grote en interessante producties te creëren. Het toevertrouwen aan een nieuwe organisatie vergt de opbouw van knowhow betreffende zalen, marktkennis, ticketing enzoverder. Dit kan niet worden waargemaakt door enkele pas afgestudeerde creativelingen. Grotere producties hebben een publiek in Vlaanderen, maar het zal moeilijk zijn die in de markt te zetten conform de criteria voor overheidssubsidies.

De heer *Paul Delva* meent dat er verder moet worden gewerkt met het gegeven dat het gebrek aan subsidieaanvragen voortvloeit uit de opleidingen die te weinig op productie en beheer zijn ingesteld. Dat wijst op een structureel probleem. Hij is wel tevreden met de verduidelijking dat de beoordelingscommissie wijst op een gebrek aan kwaliteit in de dossiers, en niet op een gebrek aan kwaliteit in de producties zelf.

De heer Delva is ervan overtuigd dat de gebouwen van Opera en Ballet efficiënter moeten worden gebruikt. Die gebouwen zouden niet alleen voor musical, maar ook voor andere vormen van muziektheater kunnen worden ingezet. Dit is een aandachtspunt voor de volgende jaren.

De heer *Bart Caron* vindt dat Vlaanderen een interessant en gediversifieerd cultuur- en kunstenaarsaanbod moet kunnen garanderen. Als er geen non-profitspelers zijn die groot-schalige musicals brengen, dan kan dit door commerciële spelers gebeuren en dan mag dit door de Vlaamse overheid worden ondersteund. Het is vergelijkbaar met de filmsector. Er moeten echter goede en dus subsidieerbare dossiers worden voorgelegd. Deze benadering laat niet toe naar een niveau van middelmatigheid of lager te gaan. Het kan bijvoorbeeld om een toegankelijke musical zijn, maar van hoge kwaliteit. De heer Caron is dus niet tegen commerciële musicals. Als dit de markt en het aanbod verrijkt, als dit werkgelegenheid creëert voor kunstenaars, is het een waardevolle optie. Het mag echter niet ten koste gaan van andere artistieke ontwikkelingen en verwante genres. De kruisbestuivingen tussen de disciplines moeten worden gestimuleerd.

Er kunnen nog altijd belangrijke efficiëntiewinsten worden geboekt op het vlak van de infrastructuur van de grote cultuurinstellingen. Er is nood aan visie of een plan om speelkansen te geven aan grote producties in Vlaanderen. In een visievorming moet echter ook worden gestreefd naar een profilering van de cultuurcentra. Ze moeten artistieke keuzes maken zodat ze voor het publiek herkenbaar zijn en verschillen van andere culturele centra. Dat vergt meer dan lokale afspraken. Daarom moeten er randvoorwaarden komen waardoor er een zekere leefbaarheid komt voor minstens middelgrote producties.

De heer Caron vindt dat men terughoudend moet zijn om de overheid zelf een musicalhuis te laten oprichten. Het is niet vanzelfsprekend om een eerder populair genre met commerciële raakvlakken door een overheid te laten aansturen. Er moet ruimte zijn voor het grote musicalwerk, maar er moeten voldoende signalen zijn vanuit de markt, zowel profit als non-profit. Hij heeft geen probleem met een overheid die een stimulerend beleid zal voeren en om dit in een volgende visienota op te nemen.

Het is zinvol om een musicallabo in Vlaanderen te hebben. Het is een interessant schakelplatform tussen oud en nieuw, klein en groot, vernieuwing en traditie. Er is een ontmoetingsplaats nodig waar het experiment en onderzoek hun plaats hebben.

V. ANTWOORD VAN DE HEER MALLEMS

De heer *Alex Mallems* wijst erop dat de Musical van Vlaanderen wel degelijk een kans heeft gekregen. Het is zeer uitzonderlijk dat een gezelschap vanuit het niets kan starten met een structurele subsidie van 2,45 miljoen euro. De vorige beoordelingscommissie gaf nog een positief artistiek advies. Door een uitgesproken negatief zakelijk advies van de administratie zijn ze de structurele subsidie kwijtgespeeld. Het is een kans geweest die men niet heeft kunnen waarmaken.

De opleidingen hebben een internationale evaluatie vanuit Onderwijs gehad. Er werd op gewezen dat de opleiding breder moest zijn dan alleen maar het opleiden van zangers. Ook het ondernemerschap moest aan bod komen in de opleiding.

Elke beoordelingscommissie is gebonden door de kwaliteit van de dossiers. De adviescommissie ziet nauw toe op de gelijkberechtiging over al de beoordelingscommissies heen. Er is een grote objectivering in de besluitvorming van de adviescommissies.

Het efficiënte gebruik van de gebouwen is een actueel onderwerp. Er is een probleem van speelmogelijkheden op de grote plateaus als een muziektheatergezelschap twee internationale topproducties niet in zijn thuisstad kan brengen. De operahuizen zouden inzake speelmogelijkheden een alternatief kunnen aanreiken. Als er gemeenschappelijke initiatieven zijn, dan krijgt men aandacht voor experimenteel werk. Er zijn formules mogelijk die een context creëren waarin muziektheater op een operaplatform tot zijn recht kan komen. Coproducties tonen aan dat de linken evident zijn. Het muziektheater in Vlaanderen kent internationaal een hogere waardering dan de Vlaamse opera. Muziektheater moet niet als het kleine broertje van de opera worden beschouwd. Als muziektheatergezelschappen in andere instellingen kunnen spelen, kunnen ze ook een ander publiek bereiken. In de grote steden moeten er speelplekken worden gecreëerd voor muziektheatergezelschappen die niet over een eigen theater beschikken.

De zakelijke transparantie is decretaal goed geregeld. De beoordelingscommissie is daarvan vrijgesteld. Het is de administratie die objectief en transparant oordeelt. Elk huis dat subsidies krijgt, is automatisch onderworpen aan een grondige controle.

Bart CARON,
waarnemend voorzitter

Paul DELVA,
verslaggever